

власний педагогічний підхід, знаходити способи оновлення своєї діяльності і застосовувати нові прийоми і форми роботи, вибудовуючи індивідуальний педагогічний стиль.

Список використаних джерел

1. Кругліков В.Н. Інтерактивні освітні технології: підручник і практикум для академічного бакалаврату. / В.Н.Кругліков/ - 2е вид., Випр. і доп. - М.: Видавництво Юрайт, 2018. - 353 с.
2. Поташник М.М. Управління професійним зростанням учителя в сучасній школі. Методичний посібник. - М.: Центр педагогічної освіти, 2009. - 448 с.

УДК 373.2.016:159.931/.936(043.2)

Русин Н.М.,
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівський державний університет
Гулан М.,
здобувач вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта», ОС бакалавр
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПІЗНАВАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік - це період залучення дитини до людського досвіду в різних сферах знань, які весь час змінюються, наповнюючись новим змістом. Іншими словами, у дитини, як, і у кожної людини складається образ світу в процесі його освоєння.

Освоєння світу здійснюється в процесі пізнавального розвитку, основна мета якого - прилучення дитини до досвіду, накопиченого людством.

Цей складний і тривалий процес починається в ранньому і дошкільному дитинстві і пов'язаний з розвитком сенсорної культури, пізнавально-дослідницької та продуктивної діяльності; з формуванням елементарних математичних уявлень, побудовою цілісної картини світу, з розширенням кругозору дітей.

Завдяки цьому процесу реалізується основна мета освітньої галузі «Пізнавальний розвиток» - розвиток у дітей пізнавальних інтересів, їх інтелектуальний розвиток. Зупинимося на особливостях даного процесу з урахуванням віку дітей. Спираючись на дослідження Л.А. Венгера, А.Н. Колмагорова, В.В. Давидова, Н.В. Виноградової, А.В. Білошистої в молодшому дошкільному віці пізнання починається з безпосереднього сприйняття предметів і явищ навколишнього світу. Дитина з допомогою доступних їй засобів намагається познайомитися з різними властивостями предмета, на основі яких у неї складається початковий образ цього предмета [1, 2, 3].

Зазвичай при ознайомленні з предметом дитина стукає по ньому, перевертає його, вдаряє по ньому долонею, облизує його. Це означає, що за допомогою сенсорного пізнання у дитини формується уявлення про навколишній світ, набувається чуттєвий досвід.

В середньому дошкільному віці протікають серйозні фізіологічні зміни в корі головного мозку (починається процес мієлінізації нервових закінчень). Відповідно якісно змінюються психічні (пізнавальні) процеси.

Завдяки цьому дитина починає оволодівати новим способом пізнання, пов'язаним з засвоєнням інформації за допомогою слова, тобто не підкріплені зоровими образами.

У старшому дошкільному віці дитина активно починає засвоювати великий світ з його непростим змістом. Інтелектуальні вміння (аналіз, порівняння, узагальнення, класифікація, встановлення закономірностей) допомагають їй більш усвідомлено і глибоко сприймати, осягати і систематизувати відомості про наш світ.

Велику роль в засвоєнні світу мають джерела пізнання. Джерела пізнання по-різному класифікуються в наукових дослідженнях. У широкому сенсі їх можна розглядати як своєрідні «сховища» досягнень людства на шляху пізнання світу [2, 3, 4].

З позицій цієї класифікації можна виділити наступні джерела: мистецтво, наука, персоналії, мораль та ін.

У вузькому сенсі джерела можна розглядати з позиції конкретного (матеріального,

реального) носія інформації (людина, книги; телебачення, кіно- і відеопродукція, комп'ютери та ін.).

Завдяки даним джерелам інформації дитина осягає наш світ (живу і неживу природу; предмети рукотворного світу; соціальні поняття).

Ця класифікація дозволяє визначити розвиток і ускладнення у використанні джерел дітьми дошкільного віку на різних вікових етапах.

Так, в молодшому дошкільному віці основним джерелом інформації для дитини є людина, перш за все це доросла людина (близькі, педагоги, значущі дорослі).

В середньому дошкільному віці дорослий як і раніше залишається одним з основних джерел інформації. Саме в даному віці дитина починає усвідомлено сприймати дорослих як джерело інформації і досить вимогливо (критично) ставитися до їхніх розповідей, пояснень, реакцій на поставлені дітьми пізнавальні питання. Тому доросла людина повинна стати цікавим, обізнаним співрозмовником.

У старшому дошкільному віці для повноцінного пізнавального розвитку дитини необхідно розширювати діапазон джерел. Перше джерело пізнання, з яким слід познайомити дітей у старшій групі - пізнавальна книга. Це книги про природу, про рослини, тварин, сезонах, про рукотворні предмети, про події з життя людей та ін.

Необхідно допомагати дітям, опановувати способами пошуку потрібної інформації по картинках, ілюстраціях.

До 6 років дітей слід познайомити і з іншими матеріальними джерелами інформації такими, як телевізор, відеофільми, (пізнавального змісту), комп'ютери, знайомство із середовищем проживання і з поведками тварин жарких країн, походження і вдосконалення речей рукотворного світу, досягнення техніки в процесі відвідування музеїв, виставок, зоопарків.

Процес пізнання на всьому протязі дошкільного дитинства пов'язаний з формуванням пізнавального інтересу. Він складається з емоційно-чуттєвих реакцій як на осягає мий зміст (подобається чи не подобається, цікаво чи нецікаво, важливо чиневажливо), так і на способи пізнання.

Діти дошкільного віку осягають велику кількість пізнавального змісту. У дитини формується емоційний образ світу, на базі якого виникають уявлення та знання.

Багато дослідників (Т.М. Бабунова, Р.С. Буре, А.В. Запорожець та ін.) виявили взаємозв'язок між інтелектуальними емоціями і проявом пізнавальної активності. Вони в своїх дослідженнях відзначали, що у дітей важливо створити позитивне ставлення до інформації і тільки потім на цій основі формувати як окремі уявлення і знання, так і цілісну картину світу.

Завдяки емоційним реакціям на навколишній світ у дітей спочатку виникає ставлення до об'єкта пізнання, а потім запускається процес пізнання. Тому педагогу важливо у роботі з дітьми використовувати дану особливість.

Основою пізнавального розвитку дитини дошкільного віку (3-7 років) є предметний зміст навколишнього світу, який в різних вікових групах має свої особливості [5].

Розвиток і збагачення пізнавальної сфери дітей від народження до 7 років це складний процес, який включає в себе: накопичення інформації про навколишній світ; впорядкування і систематизацію уявлень про світ; формування ставлення до інформації.

У віці від 3 до 7 років можна умовно виділити чотири періоди: два періоди накопичення інформації: 3-4 роки і 5-6 років і два періоди впорядкування інформації: 4-5 років і 6-7 років.

Особливості періодів накопичення і впорядкування інформації визначаються віковими особливостями психічного і фізіологічного розвитку дитини, змістовною основою пізнання дитини.

В цілому вік 3-4 роки можна охарактеризувати як період накопичення інформації. Накопичення інформації відбувається завдяки особистій участі дитини в різних ситуаціях, події; спостереженнях дитини за реальними явищами, предметами; маніпулюванню дитини

реальними предметами і її активних дій в своєму найближчому оточенні.

В середньому дошкільному віці предметний зміст спирається на новий спосіб пізнання (за допомогою слова) що розширює «масштаби пізнання» дитини, виводить її за межі безпосереднього сприйняття. На п'ятому році життя діти виявляють індивідуальні переваги до різних сфер навколишнього світу. Це проявляється, в цілеспрямованому інтересі до окремих об'єктів, предметів. В цілому вік від 4 до 5 років можна охарактеризувати як період упорядкування інформації.

За допомогою дорослих дитина починає знаходити в навколишній дійсності і вибудовувати елементарні зв'язки і залежності між окремими подіями, явищами, предметами найближчого оточення, які в основному вже є в її власному досвіді.

У старшому дошкільному віці (5-7 років) у дітей спостерігається період пізнавальних питань. У змістовну основу пізнавального розвитку старшого: дошкільника починають входити соціальні поняття.

У старшому дошкільному віці можна умовно виділити особливості, які визначають періоди засвоєння змісту. Перша особливість характерна для дітей 5-6 років і характеризується підвищеним інтересом до окремих змістів, які знаходяться в інформаційному полі навколишнього світу.

Міркуючи, припускаючи і отримуючи відповіді на свої питання, дитина досить швидко розширює свій кругозір за рахунок нових відомостей. Друга особливість проявляється у віці 6-7 років і характеризується тим, що пізнавальні зусилля дитини спрямовані на систематизацію і розширення уявлень про предмети, про суспільне життя, на активізацію самостійної пошукової діяльності. Іншими словами, даний вік пов'язаний з упорядкуванням сприймаючої інформації.

У висновку хотілося б відзначити, що пізнавальний розвиток - один з найважливіших напрямків в роботі з дітьми дошкільного віку. З самого народження у дитини проявляється вроджений пізнавальний інтерес, з використанням якого вона адаптується до нових умов свого життя. Поступово пізнавальний інтерес переростає в пізнавальну активність. Пізнавальна активність є стан внутрішньої готовності до пізнавальної діяльності та проявляється у дітей в пошукових діях, що забезпечує отримання нових вражень про навколишній світ. Надалі дитина починає проявляти пізнавальну активність, яка веде до пізнавальної діяльності. І вже розвинена пізнавальна діяльність властива дорослим людям.

Під пізнавальними інтересами мається на увазі прагнення дитини пізнавати нове, з'ясовувати незрозуміле про якості, властивості предметів, явищ дійсності, і бажанні вникнути в їх сутність, знайти між ними зв'язки і відносини. Виниклі пізнавальні дії проявляються в активності дітей, за допомогою якої, вони прагнуть отримати нові знання, вміння і навички. При цьому розвивається внутрішня цілеспрямованість і формується постійна потреба використовувати різні способи дії для накопичення, розширення знань і кругозору.

Таким чином, пізнавальний розвиток - це сукупність кількісних і якісних змін, що відбуваються в пізнавальних психічних процесах, в зв'язку з віком, під впливом середовища і власного досвіду дитини.

Список використаних джерел:

1. Венгер, Л.А. Розвиток пізнавальних здібностей у процесі дошкільного виховання [Текст] / Л.А. Венгер, Е.Л. Агашева, Н.Б. Венгер [и др.]; під ред. Л.А. Венгера. - М., 1986. - 224 с.
2. Виготський, Л.С. Проблеми загальної психології: збори творів [Текст] / Л.С. Виготський. - М. : Педагогіка, 1982. - Т.2. - 361 с.
3. Гальперін, П.Я. Психологія мислення та вчення про поетапне формування розумових дій [Текст] / П.Я. Гальперін // Дослідження мислення в радянській психології. - М. : Наука, 1966. - С. 236-278.
4. Гальперін, П.Я. Актуальні проблеми вікової психології [Текст] / П.Я. Гальперін, А.В. Запорожець, С.Н. Карпова. - М. : МГУ, 1978. - 118 с.
5. Давидов, В.В. Проблеми розвиваючого навчання: досвід. теорет. і т фіз. психол. досліджень [Текст] / В.В. Давидов. - М. : Педагогіка, 1986. - 240 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>